

11.08.2014

gfuer

URZĄD GMINY W BIRCZY

WPLYNĘŁO DNIA

2014 -08- 11

Zn. spr.: ZO-7324-15/14

L. dz. 18678/2014

Krosno, 06.08.2014 r.

Dotyczy kontakt z Wojew

Sz.P.
Lech Kotkowski
Dyrektor RDOŚ w Rzeszowie

Dotyczy: planów zadań ochronnych dla obszarów sieci Natura 2000: Góry Słonne PLB180013, Ostoja Góry Słonne PLH180013, Ostoja Przemyska PLH180012, Pogórze Przemyskie PLB180001 - materiały udostępnione na II ZLW w dniach 20 i 21 lutego 2014 r.- e- mail od Fundacji Dziedzictwo Przyrodnicze w dniu 6 lutego 2014 r.

W nawiązaniu do pisma z dnia 02.07.2014 r. zn. WPN.6320.15.16.2014.MC-2 dotyczącego wyjaśnień w zakresie dalszego trybu prac nad planami zadań ochronnych dla ww. obszarów oraz mając na uwadze fakt, że dalsze prace mające na celu ustanowienie planów zadań ochronnych dla tych obszarów będą prowadzone przez RDOŚ w Rzeszowie, w załączniku przedstawiam uwagi do dotychczas udostępnionych dokumentów (materiały udostępnione na II ZLW w dniach 20 i 21 lutego 2014 r. – e- mail od Fundacji Dziedzictwo Przyrodnicze w dniu 6 lutego 2014 r.). Mam nadzieję, że uwagi te pomogą w analizie materiałów opracowanych przez poprzedniego wykonawcę i przyczynią się do wypracowania właściwych zapisów w planach zadań ochronnych.

Jako członek Zespołów Lokalnej Współpracy dla ww. obszarów nie wyrażam zgody na takie zapisy, które zostały przedstawione w wersjach planów zadań ochronnych udostępnionych dotychczas. W obecnym kształcie zapisy planów zadań ochronnych dla ww. obszarów wprowadzają olbrzymie ograniczenia (wyłączenia z użytkowania), szczególnie w prowadzeniu trwale zrównoważonej gospodarki leśnej wynikającej z planów urządzenia lasu, ale także m.in. w zakresie budowy i modernizacji infrastruktury drogowej, rozbudowy miejscowości, zapobiegania powodziom itp. Większość zapisów jest ukierunkowana na konserwatorską ochronę

bierną. Takie zapisy stoją w sprzeczności z art. 28 ust.10 pkt. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) w którym mowa, że plan zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 winien określać działania ochronne, w szczególności dotyczące ochrony czynnej, monitoringu oraz uzupełnienia stanu wiedzy. Postulowanie ochrony biernej jest związane z wprowadzaniem zakazów (np: wyłączeń z użytkowania), które w myśl przytoczonego artykułu nie powinny mieć miejsca. Taki sposób sporządzania planu zadań ochronnych jest również niezgodny z ideą sieci Natura 2000. Zgodnie z Artykułem 2 Dyrektywy Siedliskowej podejmowane środki mają na celu zachowanie lub odtworzenie, we właściwym stanie ochrony, siedlisk przyrodniczych oraz gatunków dzikiej fauny i flory będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, ale również (art. 2, ust. 3) środki te uwzględniają wymogi gospodarcze, społeczne i kulturowe oraz cechy regionalne i lokalne. W obecnym kształcie plany w swoich zapisach nie uwzględniają aspektu gospodarczego, ekonomicznego ani społecznego.

Kolejną kwestią jaką chcę podnieść, jest udział Lasów Państwowych w sporządzaniu ww. planów zadań ochronnych. Zgodnie z art. 28 ust. 3 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) sporządzający projekt planu zadań ochronnych winien umożliwić zainteresowanym osobom i podmiotom prowadzącym działalność w obrębie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których ochrony wyznaczono obszar Natura 2000, udział w pracach związanych ze sporządzaniem tego projektu. Spotkania ZLW w formie, w jakiej się odbyły, nie wypełniły ustawowego obowiązku zapewnienia nam udziału w sporządzaniu planu, a stanowiły jedynie platformę prezentowania gotowego dokumentu, co do którego można wnosić ewentualne uwagi (co przysługuje wszystkim w trybie konsultacji społecznych). Udział w sporządzaniu planów zadań ochronnych winien obejmować włączanie nas w prace terenowe, ustalanie wskaźników autorskich, analizę materiałów źródłowych, itp. Z przykrością stwierdzam, że taki udział nie został zapewniony, pomimo pisemnych próśb.

Zawarte w załączniku uwagi zostały opracowane zanim otrzymaliśmy materiały źródłowe (16.07.2014r.), w oparciu o szablony dokumentacji udostępnione na II spotkaniu Zespołów Lokalnej Współpracy w dniach 20 i 21 lutego 2014 r. Pomimo ogólnego charakteru tych uwag mają one kluczowe znaczenie dla sporządzania planów zadań ochronnych. Uważam, że korzystne i wskazane byłoby powołanie

zespołu roboczego złożonego z przedstawicieli RDOŚ w Rzeszowie i głównych interesariuszy, którego celem byłaby wspólna analiza zgromadzonych materiałów.

z/za DYREKTORA
d/s gospodarki leśnej
Marek Marecki
mgr inż. Marek Marecki

Załącznik:

1. Uwagi do planów zadań ochronnych dla ww. obszarów.

Do wiadomości.

1. Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych w Warszawie.
2. Podkarpacki Urząd Wojewódzki w Rzeszowie.
3. Urząd Marszałkowski w Rzeszowie.
4. Starostwa Powiatowe w zasięgu obszarów.
5. Urzędy Gmin w zasięgu obszarów.
6. Nadleśnictwa: Bircza, Brzozów, Dynów, Kańczuga, Krasiczyn, Lesko, Ustrzyki Dolne.

I. Uwagi ogólne.

1. Uwagi do propozycji „wyłączeń z użytkowania i pozostawienia naturalnym procesom” na gruntach Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych, na podstawie danych wektorowych (pliki *shp.*) przekazanych e-mail przez Fundację Dziedzictwo Przyrodnicze w dniu 27.02.2014 r. i 5.03.2014 r. – przesłanych także do wiadomości planisty regionalnego RDOŚ w Rzeszowie.

W przypadku obszarów siedliskowych: PLH180012 Ostoja Przemyska, PLH180013 Ostoja Góry Słonne dla gruntów Skarbu Państwa w zarządzie PGL Lasy Państwowe proponuje się bardzo duże powierzchnie wyłączeń z użytkowania i pozostawiania naturalnym procesom (dotyczy stanowisk znanych oraz nowych w przypadku ich odnalezienia). Powierzchnie te dotyczą min. siedlisk, mszaków, owadów i cieków wodnych.

a) w przypadku siedlisk powierzchnie wyłączeń dotyczą:

- wszystkich płątów jaworzyn (9180) z buforem 50 m od granic ich płątów – 121, 37 ha,
- łęgów (91EO) – 656,95 ha ,
- źródełek wapiennych (7220) z buforem 100m od źródełek - 32,89 ha,
- wychodni skalnych (8220) z buforem 50 m od nich - 9,22 ha,

Łącznie – 820,43 ha.

b) w przypadku mszaków powierzchnie wyłączeń dotyczą:

- stanowisk bezlistu okrywowego z buforem 100 m - 149,32 ha,
- stanowisk widłozęba zielonego z buforem 50 m – 5,39 ha,

Łącznie – 154,71 ha

c) w przypadku owadów powierzchnie wyłączeń dotyczą:

- fragmentów lasu na 500m wokół znanych stanowisk zagłębka bruzdkowanego – **8031,12 ha,**

c) w przypadku cieków wodnych powierzchnie wyłączeń dotyczą:

- pozostawianie nie użytkowanych pasów 30 metrów w każdą stronę od wszystkich cieków (strumieni, potoków i obszarów źródłiskowych) – **11 977,88 ha.**

Łączna powierzchnia wyłączeń z użytkowania i pozostawiania naturalnym procesom dla obszarów siedliskowych wynosi **20 984,14 ha**, zgodnie z przesłanymi

przez Wykonawcę w dniu 27.02.2014 r. warstwami *shp*.

Po szczegółowej analizie przesłanych przez Wykonawcę w dniu 05.03.2014 r. warstwy *shp*. dla obszarów ptasich okazuje się, że należy wyłączyć jeszcze **18 001,37 ha** (wyłączenia dotyczą głównie pozostawiania nie użytkowanych pasów wzdłuż cieków). Uwzględniając nakładanie się powierzchni wyłączeń w obszarach ptasich i siedliskowych, łączna (wspólna) powierzchnia wyłączeń proponowana w udostępnionych warstwach *shp*. wynosi **28 086,71 ha**.

Dodatkowo do tej powierzchni należy dołączyć (wykonawca nie prezentuje tego na warstwach *shp*.) m.in. powierzchnie specyficznych postaci buczyn (9130) – podzespołów wysokiej wartości przyrodniczej (podzespół czosnkowy żyznej buczyny karpackiej i podzespół miesięcznicowy żyznej buczyny karpackiej), wobec których wykonawca proponuje wyłączenia sięgające kilkunastu tysięcy ha (w każdym z obszarów siedliskowych) w postaci obszarów ochrony rezerwatowej. Należy również wspomnieć o propozycjach tworzenia rezerwatów przyrody w przypadku siedlisk 91E0 (łęgi) i 9170 (grądy) bez podania konkretnej powierzchni (określenie przebiegu granic do ustalenia). Mając to na uwadze należy szacować (brak materiałów źródłowych) z dużym prawdopodobieństwem, że łączna powierzchnia wyłączeń proponowana przez wykonawcę wynosi **ok. 35-40 tys. ha, co stanowi ok. 50 % gruntów Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych na tych obszarach Natura 2000**.

Przedstawione propozycje wyłączeń z użytkowania i pozostawienia naturalnym procesom stanowią wypaczenie idei sieci obszarów Natura 2000, która powinna godzić ochronę przyrody z działalnością człowieka. Dodatkowo zgodnie z art. 28 ust.10 pkt. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) plany zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 winny określać działania ochronne, w szczególności dotyczące **ochrony czynnej**, monitoringu oraz uzupełnienia stanu wiedzy. Proponowane wyłączenia są w gruncie wprowadzeniem zakazów, które w myśl zapisów ww. ustawy nie powinny mieć miejsca.

Tworzenie strefy buforowej np: dla bezlistu okrywowego, widłozęba zielonego, zagłębka bruzdkowanego, siedlisk 9180, 7220, 8220, w mojej opinii jest równoznaczne z tworzeniem stref ochrony całorocznej, o której mowa w rozporządzeniach Ministra Środowiska w sprawie ochrony gatunkowej roślin, zwierząt oraz gatunków dziko

występujących grzybów objętych ochroną, co dla tych przedmiotów ochronny nie powinno mieć miejsca.

Tworzenie stref buforowych dla przedmiotów ochrony winno być wynikiem odrębnej analizy. Każda propozycja rezygnacji z użytkowania gospodarczego w postaci strefy buforowej winna wynikać z biologii i wymagań siedliskowych danego przedmiotu ochrony. W propozycjach zawartych w planach zadań ochronnych tego brakuje. Np: uzasadnienie tworzenia buforu wokół każdego płatu siedliska 9180 w celu zapewnienia odpowiednich warunków wilgotnościowych jest nadużyciem. Przy dużym płacie siedliska warunki wilgotnościowe są zapewnione w płacie i tworzenie dodatkowego buforu nie jest zasadne. Kolejnym przykładem jest tworzenie strefy wokół wszystkich cieków (strumieni, potoków i obszarów źródliskowych) w oderwaniu od występowania i lokalizacji przedmiotów ochrony, co jest niezgodne z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz.U. z 2010r., Nr 36, poz. 186 z późn. zm.), w myśl którego działania ochronne przypisuje się przedmiotom ochrony. Podobnie propozycja tworzenia strefy buforowej dla zagłębka bruzdkowanego (500 m od znanych stanowisk – ok. 8 tys. ha) jest skrajnie nieprzemyślaną propozycją i nie ma uzasadnienia merytorycznego. W konsekwencji może doprowadzić do wstrzymania użytkowania na olbrzymim obszarze, co będzie miało daleko idące konsekwencje dla trwałości lasu. Taki rodzaj ograniczenia wprowadzi w następstwie również trudności w prowadzeniu gospodarki leśnej na pozostałych, pofragmentowanych powierzchniach niewyłączonych z użytkowania. Przypominam, że zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 października 2012r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2011 r., Nr 237, poz. 1419), zagłębek bruzdkowany jest gatunkiem wymagającym ochrony czynnej.

W przypadku siedliska 91E0 niedopuszczalne jest wyłączenie z całkowitego użytkowania tego siedliska, z uwagi na konieczność cięć sanitarnych związanych z zamieraniem jesionu jak również inne zabiegi pielęgnacyjne (np: czyszczenia, trzebieże).

Reasumując umieszczone w projektach p.z.o propozycje wyłączeń z użytkowania są nie do przyjęcia.

2. Obszary siedliskowe: Ostoja Góry Słonne PLH180013, Ostoja Przemyska PLH180012.

1. Wykonawca nie przekazał dokumentów źródłowych w momencie udostępnienia szablonów dokumentacji w dniu 6 lutego 2014 r. (np: kart ocen siedlisk przyrodniczych, raportu monitoringu siedlisk przyrodniczych, lokalizacji stanowisk monitoringowych, lokalizacji przedmiotów ochrony w postaci warstw *shp.*, wskaźników autorskich dla przedmiotów ochrony, które obecnie nie mają opracowanej metodyki GIOŚ), pomimo pisemnych próśb. Brak tych materiałów nie pozwala odnieść się szczegółowo do wielu zagadnień w projektach planów zadań ochronnych. Przede wszystkim niejasna jest metodyka oceny stanu ochrony przedmiotów ochrony dla siedlisk 9130, 9110, 9170. Ocena poszczególnych wskaźników dla danego stanowiska monitoringowego oparta została o różne metody: parametry i wskaźniki autorskie, ocenę ekspercką siedliska w obszarze, opis taksacyjny lasu, powierzchnie kołowe, które decydują o ocenie ogólnej stanu ochrony.

2. W udostępnionych wersjach planów zadań ochronnych tabela dotycząca struktury własności i użytkowania gruntów nie przedstawia min. powierzchni lasów prywatnych, na których zlokalizowane są również przedmioty ochrony. Działania ochronne związane chociażby z ww. wyłączeniami dotyczą tylko Lasów Państwowych. Skoro na części gruntów pewne działania będą obligatoryjne a na innych nie to w jaki sposób osiągnąć stan właściwy?

Wykonawca p.z.o dokonuje podziału działań ochronnych na fakultatywne i obligatoryjne dla przedmiotów ochrony (np: siedlisk 9130, 9110, 9170) w zależności od formy własności, co jest niezgodne z § 3 pkt.6 lit. a Rozporządzenia Ministra Środowiska z 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania projektu planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r., Nr 34, poz. 186 z późn. zm.). W myśl przytoczonego paragrafu rozporządzenia dzielenie działań na obligatoryjne i fakultatywne jest możliwe w przypadku obszaru obejmującego teren gospodarstwa rolnego lub jego części.

3. W wielu miejscach ww. p.z.o, zarówno w części opisowej jak również tabelarycznej, przywołuje się utworzenie Turnickiego Parku Narodowego czy obszarów ochrony rezerwatowej, co jest wypaczeniem idei sieci Natura 2000, która w swoich zamierzeniach (art. 2, ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej) winna godzić działalność

gospodarczą z ochroną przyrody. Dodatkowo Wytyczne GDOŚ w sprawie opracowywania planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 z dnia 12.12.2012 r. mówią że „ochrony obszaru Natura 2000 nie należy sprowadzać tylko do postulatu tworzenia innych form ochrony przyrody wewnątrz tego obszaru”, a czytając p.z.o odnosi się takie wrażenie.

4. Zagrożeniami istniejącymi mogą być tylko zagrożenia, które zostały stwierdzone a nie np: „ryzyko przypadkowego zniszczenia...” w przypadku siedlisk 9130, 9170, 9110.

5. Część opisowa zagrożeń dla siedlisk leśnych i roślin różni się znacząco od zagrożeń w tabeli. W części opisowej brakuje rozbicia na zagrożenia potencjalne i istniejące. Dla praktycznie wszystkich siedlisk leśnych zagrożeniem jest gospodarka leśna. Gospodarka ta prowadzona jest od dziesiątków lat i to właśnie dzięki niej mamy te przedmioty ochrony.

6. W przypadku działań ochronnych dane działanie należy odnosić do konkretnego miejsca wdrażania (np: miejsc występowania danego przedmiotu ochrony – brak warstw *shp.*). W udostępnionej dokumentacji w ramach II ZLW brakuje precyzyjnych lokalizacji działań ochronnych np: postulowanie ochrony rezerwatowej, w przypadku grądów: miejsce realizacji – dokładne granice do ustalenia, objęcie ochroną rezerwatową dużych płatów buczyn (kilka tys. ha.): miejsce realizacji – dokładne granice do ustalenia.

7. Po analizie projektów p.z.o wyłania się obraz, że praktycznie dla każdego przedmiotu ochrony zagrożeniem jest gospodarka leśna. Taki argument jest bezzasadny z kilku powodów. Po pierwsze oceny stanu ochrony w rezerwach przyrody (1 ocena FV, 2 oceny U1, jedna ocena U2 - obszar Góry Słonne PLH180013) wcale nie są lepsze od lasów gospodarczych. Po drugie fakt występowania takiej bioróżnorodności na skalę niespotykaną gdzie indziej, jak twierdzi sam wykonawca, w lasach użytkowanych gospodarczo od dziesięcioleci świadczy o tym, że gospodarka leśna nie zagraża przedmiotom ochrony. Taki sposób podejścia do ochrony przyrody, że prowadzona gospodarka leśna jest zagrożeniem, może powodować w wielu miejscach radykalną zmianę jej prowadzenia. Nieuwzględnianie trendów zmian liczebności przedmiotów ochrony (np: tendencja wzrostowa w stanach populacji drapieżników czy wzrost liczebności owadów) i danych historycznych, może nieść za sobą nieodwracalne skutki dla trwałości lasu, które mogą spowodować zanik

danego przedmiotu ochrony.

8. W celach działań ochronnych winno się określać tylko cele na okres 10 lat zgodnie wytycznymi GDOŚ w sprawie opracowania zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 z 12.12.2012 r., w których mowa (str. 5), że „plan zadań ochronnych zawiera tylko cele do osiągnięcia w ciągu 10 lat i zadania do wykonania”.

9. W przedstawionych planach zadań ochronnych brakuje szacunkowych kosztów tzn. utraconych korzyści z tytułu ograniczeń (np: wyłączeń z użytkowania), brakuje analiz skutków społeczno – gospodarczych tych ograniczeń.

10. Podstawowym błędem wykonawców przy ocenie siedlisk owadów saproksylicznych jest całkowite pomijanie skali krajobrazu, czyli jednego z najważniejszych aspektów związanych z oceną stanu siedlisk i populacji tych gatunków (Svedrup-Thygeson i in. 2014). Ocena warunków środowiskowych i populacji gatunków w oderwaniu od „charakterystyki” krajobrazu w tym względzie, nigdy nie będzie oddawała stanu rzeczywistego. Pomijanie tego aspektu jest niebezpieczne z punktu widzenia długoterminowego zachowania ciągłości czasowej i przestrzennej występowania środowisk życia tych organizmów.

11. W projektach p.z.o przedstawiany jest negatywny wpływ gospodarki leśnej na rozwój populacji chrząszczy saproksylicznych w tym zgniotka, zagłębka, ponurka. Tymczasem wg Blazyte-Cereskiene IL. i Karalius V. (2012); gospodarka leśna polegająca na przerzedzaniu drzewostanu, utrzymywaniu odpowiednich warunków świetlnych z zachowaniem obecności martwego drewna nie tylko nie szkodzi, ale poprawia warunki rozwojowe tych gatunków. Ochrona bierna, pożądana w przypadku badań naturalnych i spontanicznych procesów przyrodniczych (np: sukcesja, regeneracja), często ma negatywne konsekwencje dla owadów saproksylicznych. Wynika to z faktu nadmiernego zwarcia koron drzew i naturalnej sukcesji roślinności, co skutkuje zmniejszeniem stopnia nasłonecznienia stanowiska i zanikiem lokalnych populacji saproksylobiontów, nawet pomimo zapewnienia dużych ilości substratu pokarmowego i miejsc rozwoju w postaci martwego drewna,

12. Wykonawca utrzymuje w projektach p.z.o, że jedynym czynnikiem limitującym występowanie owadów saproksylicznych będących przedmiotem ochrony jest martwe drewno, natomiast najnowsze badania wykazują, że ilość drewna ma jedynie pomniejsze znaczenie, a najważniejszą rolę odgrywają inne czynniki związane z mikroklimatem środowisk rozwoju. Należą do nich: wilgotność, temperatura,

położenie drewna, a także gatunek drzewa i jego jakość (Gossner et al. 2013).

13. Odwoływanie się do ekstensywnej gospodarki leśnej prowadzonej w przeszłości, która wg autorów zdecydowała o występowaniu i dobrej kondycji owadów saproksylobiotycznych obecnie, świadczy o nieznamości historii terenów objętych p.z.o. Tereny te były aktywnie (niekiedy nawet rabunkowo) użytkowane przed II wojną światową i po wojnie.

14. Wykonawca wielokrotnie powołuje się na literaturę cytując ją w tekście p.z.o, ale nie umieszcza jej w spisie literatury przez co niemożliwe jest sprawdzenie wiarygodności cytowanej literatury. Dodatkowo wielokrotnie natknąłem się w spisie literatury na pozycję literatury, która nie jest przywołana w tekście. Poza tym wykonawca powołuje się na literaturę którą odpowiednio „modyfikuje” i cytuje w sposób niezgodny z oryginałem np: w przypadku planu zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Góry Słonne PLH180013; cytat: „Nowe drogi przecinające kompleksy leśne oznaczają postępującą fragmentację środowiska naturalnego. Wilki unikają albo przebywają bardzo krótko w odległości mniejszej niż 400 m od krawędzi drogi, co jest związane z faktem, że wysoki poziom emisji chemicznej i świetlnej koncentruje się w pasie do 500 m od krawędzi dróg”. (Kurek, 2003). W oryginale fragment ten brzmi następująco: „Wysoki poziom emisji koncentruje się głównie w pasie o szerokości 500 metrów po obu stronach drogi. Badania Paqeta wykazały, że wilki, których obszary siedliskowe sąsiadują z autostradą, sporadycznie i bardzo krótko przebywają w odległości bliższej niż 400 m od krawędzi drogi”. (Kurek, 2003).

3. Obszary ptasie: Góry Słonne PLB180013, Pogórze Przemyskie PLB180001.

1. Wykonawca nie przekazał dokumentów źródłowych w momencie udostępnienia szablonów dokumentacji w dniu 6 lutego 2014 r.. na II ZLW (szczególnie brak lokalizacji miejsc występowania gatunków ptaków w postaci warstw *shp.*), pomimo pisemnych próśb. Brak tych materiałów nie pozwala odnieść się szczegółowo do wielu zapisów umieszczonych projektach planów zadań ochronnych.

2. Wykonawca również nie włączał przedstawicieli Lasów Państwowych (głównego zarządcę gruntów, na którym występuje większość przedmiotów ochrony) w wybór metod inwentaryzacji i sposobów oceny stanu ochrony (nie ma oficjalnych wydanych przez GIOŚ metodyk oceny stanu ochrony przedmiotów ochrony dla ptaków).

Wykonawca wybierając metodyki opierał się na publikacji pn. *Materiały do wyznaczania i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000* pod redakcją zbiorową Doroty Zawadzkiej i in., która jest zalecana przez GDOŚ do wykorzystania przy sporządzaniu planów zadań ochronnych dla obszarów ptasich. Jednak sami autorzy zaznaczają, że nie można sztywno przyjmować zapisów z tej publikacji (strona 12) - *Niniejsza publikacja w zamyśle Autorów ma stanowić merytoryczną podstawę podczas opracowywania planów zadań ochronnych/planów ochrony dla obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. Bez wątplenia nie można traktować tej publikacji jako sztywnych, niezmiennych wytycznych; stanowi ona raczej propozycję rozwiązań i wskazuje na sposób postrzegania elementów siedlisk ważnych dla poszczególnych gatunków. Dlatego też ze względu na coraz liczniej powstające plany zarządzania poszczególnymi obszarami ptasimi, jednym z efektów niniejszej publikacji powinna być dyskusja nad ujętymi w niej propozycjami, ich zakresem czy istotnością dla konkretnej populacji w konkretnym obszarze Natura 2000.* Oznacza to, że zapisy tego podręcznika nie mogą być przyjmowane jako niezmiennie wytyczne, winny być przedstawione wszystkim stronom biorącym udział w sporządzaniu planów i z nimi uzgodnione, czego wykonawca nie uczynił.

3. Wykonawca nie podaje w p.z.o szczegółowych metod szacunku liczebności populacji ptaków będących przedmiotami ochrony w obszarach Natura 2000 oraz nie wskazuje źródeł rekomendacji tych metod (brak cytowanej literatury), jak również nie podaje sposobów ekstrapolacji danych z powierzchni próbnych na cały obszar objęty planami zadań ochronnych.

4. W rozdziale „2.6.3. Gatunki zwierząt i ich siedliska” wykonawca przy opisie charakterystyki gatunku nie podaje żadnych danych źródłowych (brak cytowanej literatury), na podstawie której określa „behavior” i siedlisko gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony. Podawane są też sprzeczne dane dotyczące wielkości populacji gatunków ptaków w Polsce (np: liczebność muchołówki białoszyjej w obszarze Pogórze Przemyskie), co nie pozwala na określenie udziału, jaki stanowią populacje gatunków na obszarach Natura 2000 w stosunku do liczebności populacji tych gatunków w Polsce, co jest jednym z warunków zakwalifikowania gatunku w obszarze do przedmiotów ochrony.

5. W wyliczeniach dotyczących ustalenia, jaki procent populacji krajowej stanowi populacja przedmiotu ochrony na terenie objętym p.z.o, znajdują się błędy. Uzasadnione wątpliwości budzą też przypadki podawania szacunkowych wielkości populacji gatunku na obszarze objętym p.z.o i populacji krajowej w innych jednostkach, np: w przypadku jarząbka – liczba osobników (populacja na obszarze Natura 2000) oraz liczba par lęgowych (populacja krajowa). W konsekwencji istnieją poważne wątpliwości, co do prawidłowego przyporządkowania kategorii ocen populacji gatunków ptaków i zakwalifikowania ich jako przedmioty ochrony w danym obszarze Natura 2000 (np: dla bociana czarnego, nie jest to 0,66-0,67% a 0,33 - 0,43%). Dodatkowo zasady zaliczania przez wykonawcę gatunków ptaków do przedmiotów ochrony jest niezgodne z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotami zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U z 2010 r., Nr 77, poz. 510 z późn. zm.), które ustala, że jednym z warunków uznania niektórych gatunków ptaków za przedmiot ochrony w danym obszarze jest to, aby populacja w tym obszarze stanowiła nie mniej niż 1% krajowej lęgowej populacji gatunku.

6. Wykonawca w projektach p.z.o uznaje poszczególne gatunki ptaków z Dyrektywy Ptasiej za przedmioty ochrony, jeśli liczebność populacji danego gatunku ptaka w obszarze Natura 2000 wynosi od 0,5% liczebności krajowej populacji, co jest niezgodne z ww. Rozporządzeniem Ministra Środowiska.

7. Kontrowersje budzi inwentaryzacja zasobów martwego drewna na cele opisu siedliska gatunków ptaków. Wykonawca nie przedstawił metod tej inwentaryzacji oraz wyników szacowania zasobów martwego drewna w momencie udostępnienia ww. szablonów dokumentacji planów zadań ochronnych.

8. Używanie przez wykonawcę sformułowania „brak jakiejkolwiek ochrony” jest błędne. Wszystkie wymienione gatunki ptaków będące przedmiotami ochrony w myśl polskiego prawa przede wszystkim są objęte ochroną gatunkową, nawet jeśli nie mają wyznaczonych stref ochrony lęgów z powodu braku znajomości stanowisk lęgowych.

9. Przy wyszczególnianiu zagrożeń wykonawca utożsamia subiektywnie wyróżnione przez siebie zagrożenia istotne z zagrożeniami istniejącymi (to dotyczy również części opisowej w module A), co jest niedopuszczalne.

10. Wykonawca w sposób subiektywny tworzy katalog zagrożeń istniejących, szczególnie związanych z gospodarką leśną, nie uzasadniając tego katalogu ani badaniami naukowymi na terenie ww. obszarów, ani danymi o stwierdzeniach występowania takich zagrożeń. Jeśli stwierdzono przypadki działań z zakresu gospodarki leśnej stanowiących zagrożenie dla populacji gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony, należy je szczegółowo przytoczyć, jeśli takich przypadków nie ma, dane zagrożenie należy przenieść z zagrożeń istniejących do zagrożeń potencjalnych. Dodatkowo zgodnie z art. 52a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) gospodarka leśna nie narusza zakazów w odniesieniu do gatunków zwierząt wymienionych w art.52 ust.1, pkt.1-3, 7, 8,12,13, szczególnie w zakresie umyślnego płoszenia lub niepokojenia w miejscach rozrodu lub wychowu młodych lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących, jeśli jest prowadzona na podstawie planów, które zostały poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, obejmującej oddziaływanie na dziko występujące populacje gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i chronionych gatunków ptaków oraz ich siedlisk. Plany urządzenia lasu dla nadleśnictw będących w obszarach: Pogórze Przemyskie i Góry Słonne zostały poddane ocenie oddziaływania na środowiska czego wynikiem są sporządzone prognozy oddziaływania na środowisko dowodzące, że prowadzona gospodarka leśna nie oddziałuje znacząco negatywnie na przedmioty ochrony. Przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.) w przypadku planów urządzenia lasu dla nadleśnictw będących w obszarach nie było możliwe, z uwagi iż przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają **projekty** planów w dziedzinie leśnictwa. Jednocześnie ustawa o lasach w art. 23 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2013 r., Nr. 12 , poz. 59 z późn. zm.) nie przewiduje zmiany planu urządzenia lasu z tytułu braku strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w rozumieniu art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2013 r., poz. 1235 z późn. zm.). Dodatkowo w opinii GDOŚ (zn.

spr. DOOŚsoos-o74/3067/2290/10/rla-118 z dnia 19.11.2010 r.) wskazane jest a wręcz konieczne z punktu widzenia ochrony środowiska podejmowanie działań (analogicznych jak w przypadku przepisów ww. art. 46 pkt. 2 ustawy ooś.) w postaci sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko planów urządzenia lasu, które podlegają opiniowaniu przez regionalnych dyrektorów ochrony środowiska, szczególnie w zakresie przewidzianym do wykonania w planach działań i ich wpływu na środowisko, w tym na obszary Natura 2000.

11. Wykonawca nie uzasadnił, dlaczego poszczególnym gatunkom do zachowania ich populacji potrzebne są tak duże obszary optymalnych siedlisk. Z przeliczeń wielkości terytoriów (areałów bytowania) poszczególnych gatunków (w oparciu o wielkość obszaru wskazywanego dla populacji o danych cechach, sugerowanego przez Zawadzka i in. 2013, na co powołuje się również wykonawca) i liczebności populacji żądanej do zachowania w p.z.o nie wynikają takie wielkości obszarów kluczowych. Czy są to subiektywne wyliczenia wykonawcy?

12. Brak lokalizacji działań ochronnych. Np. w przypadku gatunków strefowych podstawowym działaniem powinno być odszukanie miejsca lęgowego i wyznaczenie strefy (bo takie są normy prawne w polskim prawodawstwie), a nie wyłączenie z pozyskania tzw. obszarów kluczowych dla ptaków.

13. Wykonawca skupia się na biernych metodach ochrony wyszczególnionych populacji gatunków, zapominając, że istnieje wiele skutecznych metod ochrony czynnej, np: wywieszanie budek dla muchołówki białoszyjej, która bardzo chętnie je zajmuje i nawet w starych drzewostanach po wywieszeniu budek przenosi się z dziupli do budek (Zawadzka i in 2013, str. 591), wykładanie platform lęgowych dla bociana czarnego, ptaków drapieżnych i puchacza, z powodzeniem stosowanych w wielu innych miejscach Polski (Anderwald 2006). Dla puchacza takie platformy ograniczają presję drapieżników na lęgi, gdyż gatunek ten przestaje gniazdować na ziemi (Anderwald 2006),

14. Wykonawca nie dostrzega, że różnorodność terenów objętych planami zadań ochronnych, gwarantująca bogactwo siedliskowe dla gatunków ptaków chronionych w ramach Natura 2000, jest wynikiem prowadzenia na tym terenie gospodarki leśnej od dziesiątków lat. Brakuje syntetycznych porównań, jak przedstawia się sytuacja chronionych obiektów na terenie ochrony ścisłej (rezerwaty przyrody) i użytkowanej gospodarczo (pozostała część powierzchni Nadleśnictw), brak analizy trendów zmian

liczebności na przestrzeni lat w powiązaniu z gospodarką leśną, co jest podstawowym narzędziem do oceny skutków gospodarki leśnej na przedmioty ochrony.

15. Brak analizy skutków społeczno-gospodarczych. Wykonawca nie przedstawia kosztów jakie będą musiały ponieść Lasy Państwowe z tytułu nakładanych obciążeń i modyfikacji oraz utraconych przychodów z tytułu wyłączenia sporej części powierzchni leśnej (około 30 tys. ha dodatkowych wyłączeń) z gospodarki leśnej, a także skutków finansowo-gospodarczych dla lokalnych społeczności (utrata funduszy w gminach, utrata miejsc pracy),

16. Wykonawca różnicuje zagrożenia i działania ochronne dla gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony w ww. obszarach Natura 2000 w zależności od formy własności gruntów. Jest to niezgodne z zasadą sporządzania planów zadań ochronnych oraz nieuzasadnione merytorycznie. Z reguły na gruntach leśnych innych własności występują mniejsze walory przyrodnicze i mniejsza bioróżnorodność a także prowadzone są mniej ekologiczne sposoby prowadzenia gospodarki leśnej niż na gruntach SP w zarządzie LP. Jeśli więc na gruntach innych własności dla ochrony i zachowania przedmiotów ochrony wystarczą bardzo proste działania ochronne, to tym bardziej będą one wystarczające dla gruntów SP w zarządzie LP. Jeśli natomiast, jak utrzymują wykonawcy, sposób ochrony na tych gruntach nie ma większego znaczenia dla przedmiotów ochrony z uwagi na ich niewielką powierzchnię, stan ich zachowania oraz słabe wykorzystywanie przez przedmioty ochrony, to należy dokonać korekty granic obszaru i wyłączyć te grunty z obszarów Natura 2000, bo nie spełniają podstawowych kryteriów dla pozostawiania w obszarze. Proponowane zróżnicowanie jest dodatkowo niezgodne z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który brzmi: „Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne”. W związku z tym wnioskujemy o dostosowanie zapisów dotyczących zagrożeń, celów działań ochronnych i działań ochronnych proponowanych na gruntach SP w zarządzie LP do zapisów proponowanych na gruntach leśnych innych własności.

III. Uwagi szczegółowe:

1. Siedliska przyrodnicze i rośliny związane ze środowiskiem leśnym.

A) Siedliska przyrodnicze

1. W przypadku siedlisk przyrodniczych 9130 (żyzne buczyny), 9170 (grądy), 9110 (kwaśne buczyny) wykonawca przeprowadził ocenę stanu ochrony ww. siedlisk w oparciu o bardzo małą ilość stanowisk monitoringowych w stosunku do powierzchni tych siedlisk (np: „Ostoja Góry Słonne” – siedlisko 9130 – pow. ok. 20000 ha – 10 stanowisk monitoringowych.). Taka przyjęta ilość stanowisk monitoringowych sprawia, że uzyskane oceny nie mają praktycznie żadnej wiarygodności (reprezentatywności), gdyż nie da się dokonać statystycznej oceny stanu ochrony przedmiotu ochrony.

2. Głównym wskaźnikiem rzutuującym na stan ochrony (ocena U1) siedlisk 9130, 9110 i 9170 jest martwe drewno, w tym martwe drewno grubowymiarowe. Wskaźnikiem kardynalnym, jak wynika z dokumentacji, jest martwe drewno grubowymiarowe o długości powyżej 3 m i grubości 50 cm. Brak raportu w momencie analizy z monitoringu tych siedlisk, nie pozwalał na odniesienie się do konkretnych ocen ilości martwego drewna. W przypadku dotychczas stosowanych wskaźników autorskich w p.z.o (np.: dla żywnych buczyn – 9130) dopuszcza się obniżenie progu grubościowego do 30 cm (np: wysokie położenia górskie). W sytuacji, gdy martwe drewno grubowymiarowe (wskaźnik kardynalny) rzutuje na ocenę stanu zachowania, należy przeanalizować czy nie zachodzą przesłanki do obniżenia progu grubościowego np: przeciętna pierśnica dla 100-letniego buka na siedlisku I klasy bonitacji wynosi 33,7 cm (według tablic zasobności i przyrostu drzewostanów autorstwa B. Szymkiewicza).

Pomimo imponujących łącznych zasobów martwego drewna, które w przypadku buczyn dwukrotnie przekraczają poziom uznawany za właściwy, drugi wskaźnik martwe drewno grubowymiarowe nawet „nie zbliża” się do poziomu uznawanego za właściwy. Ilości drewna martwego grubowymiarowego w postaci kłód większych niż 3m długości i 50 cm grubość w poszczególnych obszarach kształtowała się następująco:

- Ostoja Góry Słonne:

- 9110 – 1,87 szt./ha
- 9130 – 2,76 szt./ha
- 9170 – 1,73 szt./ha

- Ostoja Przemyska:

- 9110 – ilości podobne jak w siedlisku 9130
- 9130 – 1,23 szt./ha
- 9170 - 0,50 szt./ha

Przyjęcie takiego kryterium stanu właściwego dla drewna martwego grubowymiarowego pokazuje tylko na błędne założenie tego wskaźnika, skoro przy takiej ilości martwego drewna (łącznie zasoby) wskaźnik drewno grubowymiarowe nawet nie zbliża się do wartości 5 kłód na hektar. Zapewne obniżenie do progu grubościowego do 30 cm znacznie poprawiło by ten wskaźnik. Zatem, jakie ilości martwego drewna byłyby konieczne do osiągnięcia właściwej oceny tego wskaźnika, można tylko spekulować. W mojej opinii takie wartości są możliwe do osiągnięcia tylko jedynie w warunkach długotrwałej ochrony biernej.

Jednocześnie biorąc pod uwagę wymagania ww. gatunków ksylobiontów (ponurka Schneidera, zagłębka bruzdkowanego, zgmiotka cynobrowego) z przyjętej metodyki GIOŚ, co do ilości martwego drewna (dla ponurka Schneidera przyjęto metodykę jak dla zgmiotka cynobrowego) kryterium wskaźnika martwe drewno grubowymiarowe o długości powyżej 3 m i grubości ponad 50 cm nie ma racji bytu. Dla tych gatunków metodyka monitoringu GIOŚ wymaga drewna martwego: w przypadku zgmiotka cynobrowego o grubości pierśnicy powyżej 30 cm, bez względu na długość, w przypadku zagłębka bruzdkowanego powyżej 40 cm, bez względu na długość. Oznacza to, że wymaganie obecności martwego drewna o grubości powyżej 50 cm i długości 3 m nie wypływa ze względów merytorycznych - tym najbardziej wymagającym gatunkom owadów ksylobiontycznych wystarczają cieńsze i krótsze sztuki martwego drewna. Dodatkowo zgodnie z wymaganiami siedliskowymi opisanymi w metodyce monitoringu dla bytowania tych gatunków wystarczające są cieńsze pnie drzew np:

- zagłębek bruzdkowany: *„Chrzaszcz ten zalicza się do obligatoryjnych saproksylobiontów i faktycznych reliktyw lasów pierwotnych. W lasach takich zasiedlane są mikrosiedliska stanowiące mocno spróchniałe i dobrze uwilgotnione pnie drzew o średnicy ponad 20 cm”*

- zgniotek cynobrowy: *„Podstawowym warunkiem utrzymywania się populacji zgniotka cynobrowego w danym siedlisku jest obfite i o ciągłym charakterze, występowanie w nim obumierających i obumarłych drzew o większej grubości (o pierśnicy z reguły przekraczającej 30 cm). Dość częste obserwacje zasiedlania drzew znacznie cieńszych dotyczą prawie wyłącznie miejsc, w których zgniotek występuje bardzo licznie i gdzie równocześnie znajdują się w dużej obfitości grubsze martwe drzewa”*

3. W przypadku części opisowej zagrożeń dla siedlisk przyrodniczych 9130, 9170, 9110, wykonawcy wyróżniają zagrożenie polegające na wycinaniu w ramach gospodarki leśnej drzew zanim osiągną starość, powołując się na publikację „Critical forest age thresholds for the diversity of lichens, molluscs and birds in beech (*Fagus sylvatica* L.) dominated forests” Moning i Mülle 2009. Autorzy tej pracy twierdzą, że w lasach bukowych pogórzy Europy Środkowej dla zachowania pełni różnorodności biologicznej konieczna jest obecność drzew w wieku 100-170 lat, w mieszanych lasach górskich od 160 do 220 lat. Jednak wykonawca nie przytacza całej argumentacji dotyczącej wieku w tym artykule, a jedynie cytuje wyrwane z kontekstu zdanie, które w świetle całego artykułu ma zupełnie inny sens. W dalszej części tego artykułu autorzy wyraźnie podkreślają, że podane wymagania są sprzeczne z aspektami gospodarczymi i wskazują na konieczność zachowania (utrzymywania) tylko powierzchni drzewostanów reprezentatywnych o odpowiednim wieku drzewostanów, stanowiących miejsca przetrwania i redystrybucji (ruszt ekologiczny). Tak więc idea wyłączenia całych kompleksów (np.: cennych buczyn – w tys. ha.), która wynika również z zagrożenia jakim jest wycinanie w ramach gospodarki leśnej drzew zanim osiągną starość jest bezzasadna w świetle przywołanej publikacji.

4. Odnośnie analizy zagrożeń dla siedlisk przyrodniczych (7220, 9130, 9110, 9170, 9180, 91E0), zagrożenia w tabeli Analiza zagrożeń podane są w sposób skrótowy bez uzasadnienia opisowego, co utrudnia rzetelne odniesienie się do tych zagrożeń. W przypadku siedlisk (9130, 9110, 9170) nie może być zagrożeniem istniejącym *„ryzyko przypadkowego zniszczenia przy pracach leśnych stanowisk cennych gatunków ważnych dla różnorodności biologicznej utrzymywanej przez siedlisko”* a jedynie może być to zagrożenie potencjalne. Zagrożeniem istniejącym może być tylko takie zagrożenie, które zostało stwierdzone.

Kolejną sprawą budzącą moje wątpliwości są zagrożenia istniejące: zmiana warunków mikroklimatycznych w płatach jaworzyn, wskutek cięć rębnych w ich

bezpośrednim sąsiedztwie czy też ryzyko przypadkowego zniszczenia nierozpoznanych i nieskartowanych płatów wskutek gospodarki leśnej lub budowy dróg stokowych dla siedliska 9180. Skoro siedlisko 9180 (jaworzyny) jest ocenione na FV to na jakiej podstawie formułuje się zagrożenia istniejące? Wniosek jaki się nasuwa jest następujący: bezzasadne jest tworzenie bufora wokół siedliska 9180, skoro stan jest FV, w sytuacji stosowania dotychczas takich cięć w bezpośrednim otoczeniu. Oznacza to, że cięcia wokół tego siedliska nie stanowią zagrożenia.

W przypadku żyźnych buczyn uważam za bezzasadne uznawanie za zagrożenie istniejące: intensywne użytkowanie i wycinanie drzew przed osiągnięciem biologicznej starości. Kwestia wycinania drzew przed osiągnięciem biologicznej starości została wyjaśniona w pkt. 3. Natomiast sprawa uznawania intensywności użytkowania jako zagrożenia istniejącego powodującego ograniczanie m.in. udział martwego drewna i martwego drewna grubowymiarowego jest bezzasadna w świetle uzyskanych w toku prac nad p.z.o. wyników ilości martwego drewna, które w przypadku siedliska 9130 średnio wynosiły np: dla obszaru Ostoja Góry Słonne - 44,9 m³/ha.

Zagrożenie istniejące: usuwanie martwych i obumierających drzew dla siedlisk (9130, 9110, 9170) jest nie do przyjęcia, szczególnie w kontekście bezpieczeństwa powszechnego. Tego typu sformułowane zagrożenie istniejące bez opisu (wyjaśnienia) oraz w sytuacji proponowanego w odniesieniu do tego zagrożenia działania ochronnego polegającego na konsekwentnym pozostawianiu wszystkich wykrotów i złomów może stwarzać realne zagrożenie życia, szczególnie wzdłuż dróg i szlaków komunikacyjnych.

Reasumując prezentowane zagrożenia istniejące są mało wiarygodne a wynikają w głównej mierze z założeń ideologicznych wykonawcy, że tylko ochrona bierna jest dobra.

5. Prezentowane działania ochronne dla leśnych siedlisk przyrodniczych skupiają się tylko i wyłącznie na ochronie biernej. Należy zauważyć, że dla żadnego siedliska oprócz 91E0 (np: zebranie i wywiezienie śmieci) nie planuje się żadnych działań związanych z ochroną czynną, co jest sprzeczne z art. 28 ust.10 pkt. 4 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.). Takie podejście do sposobów modyfikacji gospodarki leśnej na obszarach Natura 2000 budzi mój kategoryczny sprzeciw. Liczne działania ochronne np. objęcie ochroną

rezerwatową dodatkowych dużych płatów buczyn (klika tys. ha) dla siedliska 9130 czy też objęcie dodatkowych płatów gradów ochroną rezerwatową są przykładem skrajnie nieprzemyślnych, z punktu widzenia funkcjonującej od wielu lat na tych terenach gospodarki leśnej, działań ochronnych. Dodatkowo również wykonawca proponuje jako działanie ochronne: wnioskowanie do Ukrainy o objęcie ochroną rezerwatową transgranicznych obszarów oraz rozwój sieci rezerwatowo chronionych o obszary po stronie ukraińskiej.

Takie podejście do ochrony stanowi brak zrozumienia znaczenia planu zadań ochronnych, w którym w świetle ustawy o ochronie przyrody, działania ustanawiające zakazy nie powinny mieć miejsca.

Dodatkowo w katalogu działań dla leśnych siedlisk przyrodniczych zamieszczonych w części opisowej znajdują się, oprócz wcześniej omawianych ograniczeń, również postulaty dotyczące: zwiększania wieków rębności, pozostawiania wszystkich złomów i wykrotów, pozostawiania, we wszystkich cieniach rębnych nie mniej niż 5% powierzchni każdego wydzielania, zawierającego nie mniej niż 5% masy z momentu rozpoczęcia odnowienia, na przyszłe pokolenie drzewostanu i docelowo do naturalnej śmierci i rozpadu. Tego typu działania są sprzeczne z obowiązującymi przepisami obecnie stosowanymi w prowadzonej gospodarce leśnej. Wieki rębności winny być zgodne i mieścić się w przedziałach wymienianych w Instrukcji Urządzania Lasu. Bezzasadne merytorycznie (wynika to z udziału starodrzewi i średniego wieku drzewostanu) jest podnoszenie wieku rębności powyżej wieków rębności ustalonych w Instrukcji Urządzania Lasu np: nie mniej niż: dla Lp i GB – 100 lat. oraz przyjmowanie górnych progów wieków rębności dla Jd i Bk - 130 lat. W przypadku pozostawiania w cieniach rębnych nie mniej niż 5 % powierzchni każdego wydzielania należy wykreślić pojęcie 5 % masy z uwagi na problemy w określaniu zasobności drzewostanu w momencie rozpoczęcia cięć dla tych pozycji, na których już prowadzone są cięcia. Pytanie: Co wnosi zapis o pozostawianiu 5% masy? Pozostawianie wszystkich wykrotów i złomów stwarza realne zagrożenie dla trwałości i stanu sanitarnego lasu, co zgodnie z ustawą o lasach i z zapisami Instrukcji Ochrony Lasu nie może mieć miejsca. Dodatkowo tego typu działanie może wiązać się z zagrożeniem bezpieczeństwa powszechnego związanego z zagrożeniem życia.

Reasumując proponowane działania ochronne winny ulec gruntownej przebudowie szczególnie pod kątem dostosowania do rzeczywistych potrzeb

przedmiotów ochrony oraz uwzględnienia działalności człowieka na tych terenach a nie tylko ochrony środowiska przyrodniczego.

6. W celach działań ochronnych winno się określać tylko cele na okres 10 lat zgodnie z wytycznymi GDOŚ. Tak więc cele działań ochronnych dla siedlisk 9110, 9130, 9170 są sformułowane niewłaściwie pod kątem formalnym-prawnym.

7. Proponowane cele działań ochronnych dla ww. siedlisk są nie do przyjęcia, szczególnie w kontekście zwiększania ochrony rezerwatowej i wyłączenia z użytkowania, pozostawiania co najmniej 10% powierzchni grądów w obszarze, utrzymywanie na całych arealach siedlisk nie mniej niż 20 m³/ha i ponad 6 szt. kłód (9110, 9170) i ponad 5 szt. kłód (9130) powyżej 3 m długości i 50 cm grubości, dominacji drzewostanów ponad 100 letnich, pozostawienia bez zabiegów nie mniej niż 5% wszystkich drzewostanów użytkowanych, wyłączenia z użytkowania i usuwania drzew, także zamierających i martwych dla siedliska 91E0. W przypadku siedliska 7220, skoro w celach działań ochronnych nie należy dążyć do poprawy oceny obecnej U1, jaki sens ma tworzenie bufora 100 m? W przypadku siedliska 8220 jeśli stan jest właściwy, to jaki jest sens tworzenia bufora 50 m? Sytuacja podobna ma miejsce w siedlisku 9180 (stan FV), dla którego wykonawca proponuje tworzenie strefy buforowej do 50 m. Dodatkowo dla siedliska 91E0 w p.u.l nie jest dopuszczalne całkowite wyłączenie z użytkowania, szczególnie w przypadku zamierania jesionu.

B) Rośliny: bezlist okrywowy i widłoząb zielony

Podobnie jak w przypadku siedlisk przyrodniczych zagrożeniem istniejącym dla bezlistu okrywowego i widłoząba zielonego zostało wskazane przypadkowe zniszczenia i uszkodzenia przy pracach leśnych. Zagrożeniem istniejącym może być tylko takie zagrożenie, które zostało stwierdzone. W przypadku zagrożenia w postaci stosowania w sąsiedztwie stanowisk cięć rębnych, zmieniających warunki mikroklimatyczne należy zaznaczyć, iż stosowanie do § 7 ust.1 pkt. 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 5 stycznia 2012 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2012 r., poz. 81), zakazy o których mowa w § 6 pkt. 1-3, w stosunku do gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną gatunkową, z wyjątkiem gatunków wymienionych w załączniku nr 1 do rozporządzenia oznaczonych symbolem (1), nie dotyczą wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki leśnej, rolnej, rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia

przestrzeganie zakazów. Bezlist okrywowy i widłoząb zielony nie należą do gatunków oznaczonych symbolem (1). Zagrożenie istniejące dla bezlistu okrywowego w postaci usuwania drzew martwych i zamierających, ograniczające akumulację zasobów martwego drewna nie ma odzwierciedlenia w rzeczywistości. Wyniki uzyskane przez wykonawcę pokazują, że na głównym siedlisku 9130 znajduje się: 44,9 m³/ha martwego drewna w Ostoju Góry Słonne i 28,9 m³/ha w Ostoju Przemyskiej.

Dodatkowo w przypadku opisu tabeli analizy zagrożeń dla bezlistu okrywowego również bezzasadne jest pozostawianie bufora 100 m w sytuacji, gdy jak wskazuje wykonawca do ochrony gatunku kluczowe znaczenie ma pozostawianie pasów 30 m wzdłuż cieków, w których bezlist ma dogodne warunki rozwoju.

W przypadku gatunków: bezlistu okrywowego i widłozęba zielonego wykonawca wyciąga daleko idące wnioski dotyczące liczebności i perspektywy ochrony bez podania praktycznie żadnych danych, czy też powołania się na badania naukowe. (np: na stan zachowania w obszarze Ostoja Góry Słonne – U1 dla widłozęba zielonego mają wpływ niekorzystne perspektywy ochrony związane z wysokim zagrożeniem przypadkowym zniszczeniem stanowisk w ramach gospodarki leśnej, dla bezlistu okrywowego ocena U2 również wynika w głównej mierze z perspektyw ochrony, gdyż większość stanowisk znajduje się w lasach gospodarczych, co stwarza wysokie ryzyko pogorszenia stanu siedliska gatunku. Taka subiektywna ocena tego parametru (perspektywa ochrony) jest nieuzasadniona i niezgodna ze stanem faktycznym.

Działania ochronne dla ww. gatunków roślin związane są tylko z wyłączeniem z użytkowania np: strefy ochronne wokół znanych stanowisk: 50 m dla widłozęba, 100 m dla bezlistu okrywowego, czy też ochrona stref przypotokowych dla bezlistu w postaci wyłączenia z użytkowania drewna pasów 30 m w każdą stronę od wszystkich potoków i strumieni. Taki sposób przyjęcia działań ochronnych dla ww. roślin jest przejawem ideologicznego podejścia wykonawcy do ochrony przyrody.

Podsumowując działania ochronne związane z siedliskami przyrodniczymi i roślinami należy stwierdzić, że wiążą się one jedynie z wyłączeniami z użytkowania i pozostawianiem do naturalnej sukcesji. Zupełny brak argumentacji dotyczący tych wyłączeń w tekście, a dodatkowo brak analizy społeczno-gospodarczej takich propozycji. Zupełny brak innych działań z zakresu ochrony czynnej. Taki obraz działań ochronnych pokazuje, że wykonawca z przesłanek ideologicznych, zakłada tylko ochronę bierną, nie wskazując żadnej innej

alternatywy (np: ochrony czynnej).

2. Owady związane ze środowiskiem leśnym.

A) Zagłębek bruzdkowany, zgniotek cynobrowy, ponurek Schneidera.

1. W przypadku trzech ww. gatunków ksylobiontów z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej identyfikowane zagrożenia istniejące, polegające na usuwaniu drzew martwych i zamierających oraz niszczeniu rozkładających się kłód w sytuacji osiągnięcia dużych ilości martwego drewna łączne zasoby na głównych siedliskach jest zupełnie niezrozumiałe i nie do przyjęcia.

Przypomnę, że zasoby te kształtowały się na następującym poziomie:

- Ostoja Góry Słonne:

- 9110 – 39,3 m³/ha
- 9130 – 44,9 m³/ha
- 9170 – 16 m³/ha

- Ostoja Przemyska:

- 9110 – ilości podobne jak w siedlisku 9130
- 9130 – 28,9 m³/ha
- 9170 - 21,54 m³/ha

Z tych wyników widać, że ilości martwego drewna (łączne zasoby) występujące w tych obszarach są bardzo wysokie jak na lasy użytkowane gospodarcze.

Dodatkowo tego rodzaju zagrożenia winny zawierać dokładny opis oraz wyjaśnienie. W obecnym kształcie formułowanie takich zagrożeń może powodować dowolne interpretacje i w przyszłości niepotrzebne dyskusje na ten temat.

3. Proponowane działania ochronne dla ww. gatunków ksylobiontów wiążą się z wyłączeniem z użytkowania olbrzymich powierzchni z użytkowania np:

- zagłębek bruzdkowany:

- fragmentów lasu na 500m wokół znanych stanowisk - **8031,12 ha** dla dwóch obszarów siedliskowych,
- objęcie ochroną rezerwatową dodatkowych dużych płatów buczyn (kilka tys. ha na każdym z dwóch obszarów siedliskowych),

- ponurek Schneidera:

- objęcie ochroną rezerwatową dodatkowych dużych płatów lasu z występowaniem gatunku (kilka tys. ha na każdym z dwóch obszarów siedliskowych),

Dodatkowo wykonawca dla każdego z tych trzech gatunków owadów w działaniach ochronnych wprowadza modyfikacje gospodarki leśnej ukierunkowane na ochronę bierną jak dla siedlisk przyrodniczych, które zostały omówione w części dotyczącej siedlisk przyrodniczych. Na podstawie jakich prac badawczych wykonawcy określają konieczność tak dużych wyłączeń z użytkowania np: 500m wokół znanych stanowisk zagłębka bruzdkowanego, a dlaczego nie 400 m?, w promieniu 500 m od znanych stanowisk ponurka Schneidera konsekwentne pozostawianie wszystkich wykrotów i złomów oraz (...) – stojących drzew zamierających oraz martwych gatunków liściastych, jodły i innych gatunków drzew.

Postulaty wyłączania z użytkowania czy obejmowania dużych obszarów ochroną rezerwatową stoją w sprzeczności z ustawą o ochronie przyrody, czy tym bardziej z Dyrektywą Siedliskową. Wykonawca planów nie wskazuje dla tych gatunków żadnych działań z zakresu ochrony czynnej, co wręcz nakazuje ustawa o ochronie przyrody jak również Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 października 2012r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. z 2011 r., Nr 237, poz. 1419), zgodnie z którym zagłębek bruzdkowany i ponurek Schneidera są gatunkami owadów wymagające ochrony czynnej. A to właśnie dla nich wykonawca proponuje największe powierzchniowo działania polegające na ochronie biernej (np: wyłączenie z użytkowania). Dodatkowo takie działania ochronne całkowicie wykluczają działalność człowieka, co jest sprzeczne z ideą sieci obszarów Natura 2000. Ocenę działań skupiających się tylko na ochronie biernej zawiera opinia Instytutu Badawczego Leśnictwa mówiąca: „najnowsze badania dotyczące ekologii zgniotka cynobrowego i ponurka Schneidera wskazują, iż oprócz występowania martwego drewna i zapewnienia jego ciągłości w środowisku istotnym czynnikiem warunkującym ich występowanie jest wysoki stopień nasłonecznienia stanowiska (Horák et al. 2012, Blažytč-Čereškienč et Karalius 2012). Podobne wyniki uzyskali autorzy badający wymagania ekologiczne wielu innych gatunków chrząszczy saproksylicznych (patrz np.: Ranius et Nilsson 1997, Horák et Rčbl 2012, Koch Widerberg et al. 2012)” oraz, że (cyt) „ Ochrona bierna, pożądana w przypadku badań naturalnych i spontanicznych

procesów przyrodniczych (np. sukcesja, regeneracja) często ma negatywne konsekwencje dla owadów saproksylicznych. Wynika to z faktu nadmiernego zwarcia koron drzew i naturalnej sukcesji roślinności, co skutkuje zmniejszeniem stopnia nasłonecznienia stanowiska i zaniku lokalnych populacji saproksylobiontów, nawet pomimo zapewnienia dużych ilości substratu pokarmowego i miejsc rozwoju w postaci martwego drewna”.

Dodatkowo w kontekście działań ochronnych dla tych gatunków ksylobiontów istotne jest uwzględnianie ich wymagań siedliskowych. W przypadku zgniotka cynobrowego wykonawca podaje sprzeczne (wykluczające się) wymagania siedliskowe:

- „wg. badań polskich i skandynawskich jest on gatunkiem cieniolutnym i wilgociolubnym”, jednakże nie podane są żadne odnośniki do recenzowanych, sprawdzonych statystycznie danych literaturowych, a w innym miejscu „niedawno przeprowadzone badania w Czechach wykazały zasiedlanie przez ten gatunek także biotopów silnie zniekształconych przez człowieka – prześwietlonych plantacji topolowych i zadrzewień śródpolnych”.

Najnowsze badania pokazują, że gatunek ten jest rzeczywiście wilgociolubny, ale równocześnie zdecydowanie preferuje stanowiska nasłonecznione (Horak i in. 2010. Horak i in. 2012). Gospodarka leśna nastawiona na zabiegi zmierzające do utrzymania dostępności światła, poprzez kreowanie złożonej struktury lasu, przy jednoczesnym zapewnieniu obecności martwego drewna stanowi podstawowy warunek utrzymania populacji tego gatunku (Walentowski i in. 2013).

Ponurek Schneidera posiada podobne wymagania, co do nasłonecznienia materiału rozwojowego, jak zgniotek cynobrowy. Tej informacji autorzy w ogóle nie podają, co wypacza obraz wymagań środowiskowych, a tym samym zaleceń dotyczących ponurka. Gospodarka leśna polegająca na przeredzaniu drzewostanu, utrzymywaniu odpowiednich warunków świetlnych z zachowaniem obecności martwego drewna nie tylko nie szkodzi, ale poprawia warunki rozwojowe tego gatunku (Blazyte-Čereškiene L. i Karalius V. 2012).

W przypadku zagłębka bruzdkowanego brak jest rzetelnie udokumentowanych danych dotyczących preferencji środowiskowych. Występowanie gatunku w środowiskach silnie zmienionych przez człowieka sugeruje znacznie szersze spektrum środowiskowe niż przedstawiane przez autorów opracowania (Plewa

i Niemiec 2010). Formułowanie rekomendacji co do sposobów ochrony wymagałoby przeprowadzenia szeroko zakrojonych badań dotyczących wymagań tego gatunku.

W kontekście sformułowanych działań ochronnych mających na celu eliminowanie gospodarki leśnej autorzy za argument przywołują pojęcie „długu wymierania”, gdzie według nich *„obecny dobry stan populacji gatunku może być reliktem mniej intensywnego pozyskania drewna (w tym mniej intensywnego usuwania zamierających i martwych drzew) w przeszłości – tym samym nie musi gwarantować dobrych perspektyw na przyszłość, gdyż może być przykładem tzw. „długu wymierania” (extinction debt) – znanej w teorii ochrony przyrody sytuacji, gdy gatunek jest pozornie liczny i nie zagrożony, ale istnieją już – nie zawsze oczywiste i widoczne - czynniki znacznie osłabiające jego długoterminowe możliwości przetrwania, np. zmiany jakości siedlisk, takie jak zmniejszenie się ilości dopływającego do środowiska wielk wymiarowego martwego drewna w pożądanym klasach rozkładu”*. Powyższy cytat zawiera domniemanie, jakoby obecny wyraźny wzrost populacji zgniotka może zwiastować załamanie liczebności populacji w wyniku oddziaływania obecnie prowadzonej gospodarki leśnej. W rzeczywistości „dług wymierania” oznacza proces, który jest zapoczątkowany pewnym kluczowym wydarzeniem np: zmiana sposobu zagospodarowania lasu. Wykonawca w swoich założeniach domniemywa o prawdopodobieństwie tzw. „długu wymierania” nie mając podstawy, co do zaistnienia takiego czynnika w przeszłości, który mógłby być przyczyną zaistnienia tego zjawiska.

3. W celach działań ochronnych dla tych gatunków wykonawcy wyraźnie wykluczają prowadzoną dotychczas gospodarkę leśną poprzez zapewnienie udziału lasów o naturalnym charakterze, nieużytkowanych, zdominowanych przez naturalne procesy dynamiki lasu i akumulacji martwego drewna. Uznanie lasów o charakterze naturalnym jako wyłącznego obszaru występowania zgniotka cynobrowego jest sprzeczne z literaturą fachową, która stwierdza występowanie tego gatunku w zadrzewieniach i w lasach o całkowicie nienaturalnym charakterze np: plantacje topolowe (Monitoring gatunków zwierząt GIOŚ). Dodatkowo uznanie jodły jako gatunku kluczowego dla występowania zgniotka cynobrowego jest nieprawdziwe, gdyż dla zgniotka „Poradnik ochrony siedlisk i gatunków” - tom 6 Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków) podaje jako drzewa żywicielskie przede wszystkim osikę, ale także dęba, klona, buka, wierzbę iwę, jesioną, wiąza i trześnię. Dodatkowo w celach działań ochronnych pojawiają się bardzo nieprecyzyjne zapisy np: dla zgniotka „wykluczenie usuwania z lasu drzew

o wysokim prawdopodobieństwie zasiedlenia przez zgniotka”.

Eliminowanie jakiegokolwiek użytkowania jest również sprzeczne z ustawowym pojęciem ochrony przyrody, któremu te plany mają służyć. Zgodnie z art. 2 ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2014 r. (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późn. zm.) ochrona przyrody polega na zachowaniu, **zrównoważonym użytkowaniu** oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników ochrony przyrody.

B) Biegacz urozmaicony i biegacz Zawadzkiego:

W przypadku biegacza urozmaiconego wykonawca planów zadań ochronnych proponuje w zakresie działań ochronnych, ochronę stref przypotokowych w lasach poprzez wyłączenie z pozyskania drewna strefy na 30 m w każdą stronę od potoków. Taki zapis wykracza poza wymagania siedliskowe dla tego gatunku, które ujęte są w przewodniku metodycznym monitoringu GIOŚ, gdzie wskazano, iż „*preferuje on umiarkowanie ocienione pobrzeża niewielkich, czystych cieków o niezbyt wartkim nurcie. Na ogół przebywa tam w pasie o szerokości do 5 m od brzegu wody, w miejscach błotnistych wśród ziołorośli, szczątków roślin lub pod kamieniami*”. Dodatkowo „*jest gatunkiem leśnym i wilgociolubnym, wręcz semiakwatycznym (półwodnym), dla którego podstawowym czynnikiem określającym możliwość egzystencji jest stała obecność wody w siedlisku*”.

Postulat wyłączenia z pozyskania drewna stref na 30 m w każdą stronę potoków nawet tam gdzie woda płynie okresowo, uważam za zbyt restrykcyjny i niezasadny w kontekście przytoczonych wymagań siedliskowych. Wobec powyższego również przyjęty cel działań ochronnych w postaci zachowania w stanie naturalnym potoków i stref przypotokowych winien ulec doprecyzowaniu.

Skoro wykonawcy p.z.o określają stan ochrony biegacza Zawadzkiego jako XX- stan nieznany i w związku z tym, nie ustalają zagrożeń ani działań ochronnych, oprócz poszukiwania stanowisk gatunku, to jaki sens ma formułowanie celu działania ochronnego w postaci zachowania w stanie naturalnym potoków i stref przypotokowych? Dodatkowo zgodnie z właściwościami ekologicznymi tego gatunku zawartymi w poradniku metodycznym – Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000, tom 6 – Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków), biegacz Zawadzkiego jest to „*gatunek leśny, zasiedlający tereny podgórskie i górskie w Polsce spotykany też w piętrze połoninowym. Nie były dotąd badane jego preferencje w zakresie*

temperatury, wilgotności i innych warunków mikrosiedliskowych". Wobec powyższego skoro nie znamy wymagań siedliskowych to na jakiej podstawie wykonawca sformułował ww. cel działań ochronnych?

C) *Krasopani hera*

W przypadku zagrożeń dla *krasopani hera* w obszarze Ostoja Przemyska wykonawca planu zadań ochronnych wykazuje, że działania retencyjne realizowane w ramach projektu małej retencji górskiej przy potoku Pechnów stanowi zagrożenie dla rośliny żywicielskiej sadzka konopiastego. Zgodnie z wymaganiami siedliskowymi dla *krasopani hera* w przewodniku metodycznym monitoringu GIOŚ realne zagrożenie dla populacji tego owada związane z niszczeniem stanowisk sadzka konopiastego występuje obecnie jedynie w okolicy Dębicy. Na Pogórzu Przemyskim i w Bieszczadach ilość stanowisk sadzka konopiastego jest na tyle duża, że lokalne niszczenie stanowisk tej rośliny nie wpłynie negatywnie na stan ochrony owada. Działania realizowane na potoku Pechnów są wykonywane w ramach projektu „Przeciwdziałanie skutkom odpływu wód opadowych na terenach górskich. Założenia tego projektu mają charakter środowiskowy, a jego realizacja zgodnie z „Wytocznymi do realizacji projektu oraz kartami zadań przyczynia się do poprawy lub co najmniej zachowania istniejącego stanu wód i siedlisk od nich zależnych. Dodatkowo pozwoli na zminimalizowanie negatywnych skutków zjawisk naturalnych w postaci: powodzi, niszczącego działania wód wezbraniowych oraz suszy na górskich obszarach leśnych.

Warto podkreślić, że dla całego programu małej retencji górskiej została przygotowana prognoza oddziaływania na środowisko. Dodatkowo każde przedsięwzięcie, przed przystąpieniem do realizacji, podlega ocenie wpływu na obszary Natura 2000, poprzez uzyskanie zaświadczenia organu odpowiedzialnego za monitorowanie obszarów Natura 2000 (Załącznik 1b) lub, w wymagających tego przypadkach, uzyskanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, zgody na realizację przedsięwzięcia na obszarze Natura 2000. Należy jednocześnie zauważyć, iż RDOŚ ocenił (wydając Załącznik 1b), iż zadania realizowane w ramach małej retencji nie wywrą istotnego negatywnego oddziaływania na obszary Natura 2000.

3. Ptaki związane ze środowiskiem leśnym.

1. Na podstawie wiedzy dostępnej pracownikom LP istnieją wątpliwości co do szacowania wielkości populacji niektórych gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony, w szczególności prawdopodobnie przeszacowane są populacje: trzmiełojada, puchacza, włośchatki, dzięcioła zielonosiwego, dzięcioła biało-grzbieczonego, dzięcioła trójpalczastego oraz muchołówki małej, ale wobec braku podania szczegółowych metod prac inwentaryzacyjnych przez wykonawcę trudno ocenić skalę tego zjawiska; dane dotyczące szacunku liczebności dzięcioła trójpalczastego są tożsame z danymi podawanymi przez publikację Wilk i in. 2010, co do których wątpliwości (dot. terenów niżej położonych wschodnich Karpat) ma nawet Zawadzka i in. 2013, str. 87-88. Przeszacowane wielkości populacji mogą błędnie i niekorzystnie rzutować na gospodarkę prowadzoną przez LP w przypadku kolejnych rewizji p.z.o i przeprowadzania ponownych inwentaryzacji, których wyniki (w przypadku rzetelnego wykonania) mogą znacząco odbiegać (być niższe) od obecnie podanych przez wykonawcę, choć nie będzie to wynikiem pogorszenia stanu zachowania tych gatunków na ww. obszarach sieci Natura 2000.

2. Pomimo deklaracji o wykorzystywaniu podręcznika pod redakcją Zawadzkiej i in. 2013, wykonawca czasem przyjmuje wskaźniki do opisu elementów siedliska, które nie są wskaźnikami umieszczonymi w pozycji Zawadzka i in. 2013. Wykonawca nie przedstawia jednocześnie innej literatury, z której czerpie te wskaźniki. Pracownicy LP nie zostali z nimi zapoznani i zastosowanie tych wskaźników nie zostało z nimi uzgodnione.

Przykład takich wskaźników: u muchołówki małej wykonawca sugeruje w opisie siedliska sprawdzenie obecności martwych drzew, ale z podręcznika Zawadzka i in. 2013 wynika, że wystarczą drzewa dziuplaste („drzew uszkodzonych, obumierających, martwych”), żeby siedlisko było FV, a nie martwe drzewa; poza tym w podręczniku Zawadzka i in. 2013 przy opisie siedliska u wielu gatunków ptaków prowadzenie gospodarki leśnej nie obniża stanu siedliska z poziomu FV do poziomu U1, a wykonawca konsekwentnie obniża siedliska, w których prowadzona jest gospodarka leśna do poziomu U1.

3. Wątpliwości budzi syntetyczne określanie niektórych gatunków jako zagrożone, mimo, że aktualnie ich populacje są w silnej ekspansji, osiągają wysokie zagęszczenia i dodatkowo wykazują oznaki synantropizacji, np. puszczyk uralski – populacja

w ekspansji (Bylicka i in. 2010), bardzo liczna w warunkach gospodarki leśnej, osiąga na Pogórzcu Przemyskim wysokie zagęszczenia, jedne z najwyższych w Polsce (Bylicka 2011), gniazdująca nawet w pobliżu człowieka – park miejski w Przemyślu (Kunysz 1989).

4. Artykułując zagrożenia wykonawca skupia się jedynie na zagrożeniach powodowanych działalnością człowieka (zagrożenia antropogeniczne), wykonawca nie artykułuje żadnych zagrożeń biotycznych, takich jak drapieżnictwo czy konkurencja, np. na populacje jarząbka i puchacza bardzo istotny wpływ ma drapieżnictwo lęgów (Anderwald 2006, Zawadzka i in. 2013) oraz zagrożeń abiotycznych, w ostatnim czasie związanych zwłaszcza z anomaliami pogodowymi, np. zrzucanie gniazd ptaków drapieżnych przez wichury oraz łamanie całych drzew z gniazdami, czy drzew potencjalnie nadających się do założenia lęgów, zwłaszcza w obliczu wzrastającego średniego wieku drzewostanów na obszarze objętym PZO i coraz gorszej kondycji sanitarnej lasów (coraz większa liczba drzew martwych i obumierających, przez co są one bardziej narażone na zniszczenie przez zawirowania pogodowe).

5. Wykonawca nie uwzględnia faktu, że obecna gospodarka leśna może mieć korzystny wpływ na populacje gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony w ramach danej ostoi. Dotyczy to zwłaszcza użytkowania lasu w rębniach złożonych. Przykłady to: jarząbek (utrzymanie heterogeniczności siedliska), sóweczka (wytworzenie starodrzewu z licznymi gęstymi młodnikami), drozd obrożny (sprzyjają mu rębnie złożone) Zawadzka i in. 2013. Wykonawca nie uwzględnia również innych korzystnych wpływów działalności człowieka na populacje obiektów ochrony, np. 90% gniazd pluszcza i pliszki górskiej w Karpatach Zachodnich było zlokalizowanych w konstrukcjach pochodzenia antropogenicznego (Ledwoń i in. 2009). Podobna sytuacja może mieć miejsce również na terenie objętym PZO (obserwacje własne pracowników LP), tak więc małe obiekty zabudowy potoków mogą nawet korzystnie wpływać na populacje tych gatunków. Nadmienić należy również, że szacunkowe wielkości populacji pluszcza i pliszki górskiej podane przez wykonawcę wydają się zaniżone – możliwe, że wykonawca prowadząc prace inwentaryzacyjne skupił się na terenach leśnych, omijając znaczną część terenów wsi, gdzie prawdopodobnie koncentrują się te populacje.

6. W projektach planów zadań ochronnych ma często miejsce narzucanie przez wykonawcę działań ochronnych nie wynikających z biologii gatunku, np: trzmiełojad

– tworzenie bloków starodrzewu po 200 ha, podczas gdy gatunek ten gniazduje na obszarach przylegających do terenów otwartych, a poluje na terenach otwartych (Zawadzka i in. 2013), jarząbek – zalecane bloki starodrzewu po 200 ha, podczas gdy gatunek wymaga wysokiej heterogeniczności siedliska, zarówno w odniesieniu do wieku jak i składu gatunkowego (Zawadzka i in. 2013) i często najwyższe zagęszczenia uzyskuje w młodszych wiekowo drzewostanach, do 40 lat (Różycki i in. 2007, Fiedorowicz 2008). Niezrozumiałe są również wysokie wymagania martwego drewna dla muchołówek – obie muchołówki nie korzystają z martwego drewna jako źródła lub miejsca zdobywania pokarmu, również lęgi w przewodzie mają miejsce w żywych, dziuplastych drzewach - u muchołówki małej ok. 70% lęgów ma miejsce w żywych drzewach (Mitrus i Soćko 2004), a u muchołówki białoszyjej jest to blisko 90% (Walankiewicz i in. 2007). Stawiając wymagania w zakresie ilości rzekomo potrzebnych ilości martwego drewna (głównie w tabeli 5, 6 ale i przy innych opisach) dla muchołówek wykonawca pomija fakt, że Zawadzka i in. 2013 (z której to pozycji wyraźnie korzysta) mówi o ilościach drzew dziuplastych (mucholówki wybierają na miejsca lęgów głównie żywe drzewa), a nie ilości martwego drewna, co stanowi istotną różnicę.

7. W przypadku obszaru Natura 2000 „Góry Słonne” wykonawca prowadząc inwentaryzację nie potwierdził występowania włośchatki, ale mimo to uznaje ten gatunek za przedmiot ochrony w ostoi i dodatkowo w nieznany, przez co budzący wątpliwości sposób określa wielkość jej populacji na obszarze objętym p.z.o. Również w ostoi Pogórze Przemyskie wykonawca zlokalizował tylko jedno stanowisko włośchatki, ale zalicza ten gatunek jako przedmiot ochrony w ostoi i szacuje wielkość jej populacji.

8. Niedopuszczalne, a zarazem krzywdzące w stosunku do pracowników Lasów Państwowych jest użycie sformułowania przy opisie zagrożeń dla sóweczki, że zagrożenie „...stanowi wycinka drzew gniazdowych (a zarazem wyznaczonych stref ochronnych)...”; na obszarze objętym niniejszym p.z.o nie ma wyznaczonych żadnych stref ochronnych dla sóweczki, więc na jakiej podstawie opisuje jako zagrożenie wycinanie w strefach ochronnych? Zapis kategoriycznie powinien zostać usunięty (również z tabeli 3), jeśli wykonawca zauważył, że takie działania mają miejsce powinien, podać przykłady.

4. Ssaki, płazy i gady związane ze środowiskiem leśnym oraz ryby i minogi.

A) Bóbr

1. Autorzy projektu zadań ochronnych w opisie gatunku nie powołują się na jakiegokolwiek publikację, nie podają liczebności populacji tego gatunku w kraju i subiektywnie określają jego liczebność w obszarze, nie podając sposobu ekstrapolacji danych z powierzchni na cały obszar objęty p.z.o. Na podstawie informacji wykonawcy p.z.o. prowadzono „...rejestrowanie zgryzów bobrowych i tam bobrowych...” – na tej podstawie nie można określić wielkości populacji. Wykonawca nie podał „wskaźników autorskich”, a także nie wyjaśnił w jaki sposób ocenił stan ochrony gatunku stosując te wskaźniki.

B) Wilk

1. Autorzy projektu podają sprzeczne informacje na temat liczebności tego gatunku. We wstępie określają populację wilka w Polsce na około 600-700 osobników (stan na 2007 r. bez źródła). W dalszej części opracowania przedstawiają liczebność i rozmieszczenie populacji tego gatunku w poszczególnych rejonach kraju, a z przedstawionych danych wynika, że ta liczebność wynosi co najmniej 890 osobników na terenie całego kraju. Ponadto autorzy podają wiele informacji na temat np. gęstości zaludnienia, natężenia ruchu (nie powołując się na literaturę, ani nie podając źródeł tych danych), a następnie w oparciu o niewiarygodne dane formułują daleko idące ograniczenia.

2. Niezrozumiały jest sposób obliczenia zagęszczenia populacji na 100km² pow. obszaru i przyjęcie na tej podstawie oceny stanu na poziomie U1. Według informacji zawartej w przedstawionym opracowaniu na temat liczebności tego gatunku oraz wielkości watah zgodnie ze wskaźnikami GIOŚ ocena stanu populacji powinna wynosić FV. Nasze obawy wzbudza podana przez wykonawcę wielkość dotycząca zagęszczenia sieci drogowej. Autorzy opracowania nie podali danych na podstawie których dokonali takich wyliczeń. Zgodnie z metodyką GIOŚ zagęszczenie sieci dróg należy podawać w rozbiciu na drogi krajowe i wojewódzkie oraz oddzielnie na drogi powiatowe i gminne, a w prezentowanych wyliczeniach nie przedstawiono takiego podziału. Brak jest również źródła na podstawie którego autorzy obliczyli zagęszczenie zwierzyny i biomasę kopytnych w przeliczeniu na km².

3. Wykonawca w zagrożeniach istniejących dla gatunku umieścił projekt nowych inwestycji drogowych - ewentualne zagrożenie przy rozbudowie może stanowić zwiększenie natężenia ruchu na drodze a nie sam projekt rozbudowy. Takie sformułowania powinny być poparte badaniami natężenia ruchu. W przypadku dróg leśnych na podstawie wielu publikacji dostępnych dla gatunków takich jak wilk, ryś, niedźwiedź należy podkreślić, że te gatunki często korzystają z dróg leśnych uważając je za naturalny element krajobrazu, a drogi leśne nie stanowią dla nich bariery. Ustawa o lasach reguluje zasady dostępności sieci dróg leśnych i na tej podstawie argument o wzroście antropopresji wydaje się niezasadny.

4. Nasze wątpliwości wzbudza również umieszczenie w zagrożeniach istniejących zagrożenia (J03.01.01) – zbieranie upolowanych ofiar z przyczyn sanitarno-weterynaryjnych. Wykonawca nie przedstawił skali problemu, który na podstawie danych LP ma charakter incydentalny i ogranicza się jedynie do interwencji pracowników służby leśnej np. w pobliżu szlaków turystycznych i ujęć wody.

5. Autorzy w sposób całkowicie subiektywny przedstawiają wybrane elementy z zakresu gospodarki leśnej jako zagrożenia dla tego gatunku nie mające żadnego merytorycznego uzasadnienia w dostępnej literaturze. W opracowaniu znajduje się również wiele enigmatycznych stwierdzeń np. określanie zagęszczenia saren na podstawie „...opinii ekspertów - wynoszące ok. 2 szt./km²...”. które nie są poparte jakimikolwiek danymi.

6. Wykonawca nie określił co rozumie pod pojęciem „nie wykonywanie – także poza okresem rozrodu - działań zmieniających strukturę roślinności”. Wykonawca subiektywnie zakłada w działaniach ochronnych, że przeszkody liniowe o długości pow. 300 metrów stanowią barierę dla drapieżników –nie powołując się na żadne źródła.

7. Bardzo istotnym zagadnieniem są korytarze migracyjne. Autorzy zaznaczają konieczność szeregu działań ochronnych w celu utrzymania kluczowych korytarzy migracyjnych, a nie podają jak zostały wyznaczone te korytarze, nie powołują się również na żadne badania, a jedynie na „ opinie eksperta”.

8. Uwagi złożone do wilka odnoszą się w wielu aspektach (w odniesieniu do dużych drapieżników), również do wilka i rysia.

C. Niedźwiedź brunatny

1. W opisie gatunku autorzy na podstawie tylko czterech tropów odnalezionych w terenie określają obszar jako istotny dla gatunku uznając go za przedmiot ochrony w obszarze - według naszej opinii jest to nieuzasadnione merytorycznie. W przedstawionych zagrożeniach autorzy p.z.o. przedstawili wypadki komunikacyjne jako zagrożenie - nie precyzując czy jest to zagrożenie potencjalne czy istniejące. Nie podano również ile takich zdarzeń miało miejsce w ostatnich latach.

2. Wykonawca w zagrożeniach istniejących umieszcza rozwój turystyki i bazy noclegowej skutkujący zwiększeniem antropopresji - (G01.02), a jednocześnie podkreśla, że agroturystyka jest szansą na rozwój tego regionu, i proponuje szereg rozwiązań zwiększających atrakcyjność turystyczną tego terenu.

D. Ryś

1. Sformułowanie w tabeli dotyczącej stanu ochrony rysia „...Silna antropopresja w związku z intensyfikacją gospodarki leśnej...” nie jest poparte przez wykonawcę p.z.o. żadnymi danymi na ten temat.

2. Wykonawca w zagrożeniach istniejących umieszcza wypadki komunikacyjne (D01.02, G05.11) nie przytaczając faktu takiego zdarzenia.

E. Wydra

1. Wykonawca zdefiniował gęstą sieć komunikacyjną a także regulacje i konserwację potoków jako zagrożenia nie definiując rodzaju zagrożenia.

2. Autorzy opracowania przyjęli „autorskie ujęcie” przy określaniu liczebności wydry nie podając w jaki sposób określili liczebność populacji.

3. Wykonawca p.z.o. w zagrożeniach istniejących umieścił zagrożenie: kłusownictwo (F03.02.03) oraz wypadki komunikacyjne (D01.02, G05.11) – bez podania danych na ten temat.

F. Płazy i Gady

1. Wykonawca w analizie zagrożeń umieścił jako zagrożenie istniejące dla traszki karpackiej regulację potoków (kod zagrożenia B02.03) – Kamionka i Pechnów. Prowadzone inwestycje poddawane są ocenie oddziaływania na środowisko i muszą uzyskać akceptację RDOŚ. W tej sytuacji umieszczanie tych zagrożeń w zagrożeniach istniejących wydaje się nie prawidłowe. Dodatkowo zadania na potoku Pechnów są

realizowane w ramach małej retencji górskiej, który ma w swoich założeniach charakter prośrodowiskowy.

2. Brak w p.z.o. informacji czy metodyka przyjęta przez wykonawcę jest zgodna z metodyką opracowaną dla płazów i gadów przez GIOŚ, nie ma też informacji co do częstotliwości prac monitoringowych i terminów ich wykonywania.

G. Ryby i Minogi

1. Metodyka badań ichtiologicznych jest niejasna i wzbudza wiele wątpliwości, w p.z.o. znalazły się zapisy wskazujące na niezgodności z zalecaną metodyką GIOŚ np. prowadzenie prac metodą „próbekowania” – nie jest to metoda wskazana przez przewodnik metodycznym. Brak jest również informacji o miejscach i terminach odłowów.

2. Istnieje wiele rozbieżności pomiędzy zapisami autorów p.z.o. a danymi źródłowymi, ponadto w opracowaniu istnieją również rozbieżności między informacjami o występowaniu gatunków zawartymi w tabeli (2.6 *Informacje o przedmiotach ochrony objętych Planem wraz z zakresem prac terenowych – dane zweryfikowane*), a informacjami w opisach gatunków.

3. Autorzy dokonują również subiektywnej interpretacji zagrożeń w tabeli *oceny stanu ochrony po weryfikacji* np. dla minoga strumieniowego „...wpływ na taką ocenę ma (...) obecność znacznej ilości dużych pstrągów potokowych pochodzących prawdopodobnie z zarybień”. Pstrąg potokowy jest naturalnym elementem tych cieków i nie należy wykluczać jego obecności w tym środowisku ze względu na ochronę innego gatunku.

4. W świetle dostępnych publikacji z obszaru prowadzenia badań przy opracowywaniu p.z.o. nasze wątpliwości budzi rzetelność wykonanych badań i prawidłowość oznaczenia wielu gatunków, dla których autorzy proponują jednocześnie daleko idące ograniczenia.

5. Niezrozumiały jest powód uznania regulacji potoków i innych prac utrzymaniowych jako zagrożeń istniejących (zagrożenie: *Prace regulacyjne (J02.03)*, „utrzymaniowe” (*J02.02*) i inwestycje hydrotechniczne na ciekach, progi i stopnie przerywające ciągłość morfologiczną cieków (*J02.05.05*). Obecnie prowadzone prace mają na celu przywracania ciągłości morfologicznej cieków a charakter tych prac jest

proekologiczny, szczególnie na potoku Hołubla gdzie realizowane są zadania z projektu małej retencji górskiej.

5. Niewłaściwy i niepoparty przytoczeniem przykładów jest zapis w przypadku np. kozy złotawej, minoga strumieniowego „...wycinanie zadrzewień przy potokach (J02.10)” i zakwalifikowanie go jako zagrożenia istniejącego.

Podsumowanie uwag:

Oprócz wyżej wymienionych ograniczeń ze względu na ochronę przedmiotów ochrony pojawiają się w powstających dokumentach planistycznych ograniczenia nie tylko związane z gospodarką leśną, ale również z rozwojem gospodarczym w postaci np: blokowania zabudowy przestrzennej, budowy zbiorników przeciwpowodziowych (Niewistka-Dynów, zbiornik wodny Krasiczyn na Sanie), tworzenia nowych przejść granicznych (Kwaszenina, Leszczyzny), budowy nowych dróg (drogi wojewódzkiej Przemyśl- Liskowate), lotniska (lokalne Reberce). Ograniczenia te nie mają przesłanek merytorycznych.

Wyżej przedstawione uwagi nie wyczerpują w całości moich zastrzeżeń do udostępnionych na II ZLW szablonów dokumentacji planów zadań ochronnych, są jedynie zasygnalizowaniem najistotniejszych problemów poruszonych w p.z.o., szczególnie w kontekście propozycji włączeń z użytkowania olbrzymich obszarów będących w zarządzie Lasów Państwowych.

Z-ca DYREKTORA
d/s gospodarki leśnej

mgr inż. Marek Marecki

Literatura siedlisk przyrodniczych i roślin:

1. Moning i Mulle 2009 r. „Critical forest age thresholds for the diversity of lichens, molluscs and birds in beech (*Fagus sylvatica* L.) dominated forests”.

Literatura do owadów:

1. Blazyte-Čereškiene, L., & Karalius, V. (2012). Habitat requirements of the endangered beetle *Boroschnneideri* (Panzer, 1796) (Coleoptera: Boridae). *Insect Conservation and Diversity*, 5(3), 186-191.
2. Horák, J., Vávrová, E., & Chobot, K. (2010). Habitat preferences influencing populations, distribution and conservation of the endangered saproxylic beetle *Cucujus cinnaberinus* (coleoptera: Cucujidae) at the landscape level. *European Journal of Entomology*, 107(1), 81-88.
3. Horák, J., Chumanová, E., Hilszczański, J. (2012). Saproxylic beetle thrives on the openness in management: A case study on the ecological requirements of *Cucujus cinnaberinus* from central Europe. *Insect Conservation and Diversity*, 5(6), 403-413.
4. Sverdrup-Thygeson, A., Gustafsson, L., & Kouki, J. (2014). Spatial and temporal scales relevant for conservation of dead-wood associated species: Current status and perspectives. *Biodiversity and Conservation*, 23(3), 513-535.
5. Walentowski, H., Schulze, E. D., Teodosiu, M., Bouriaud, O., von Heßberg, A., Bußler, H., . . . Schulze, W. (2013). Sustainable forest management of Natura 2000 sites: A case study from a private forest in the Romanian southern Carpathians. *Annals of Forest Research*, 56(1), 217-245.
6. Plewa R., Niemiec P. (2010). Nowe stanowiska *Rhysodes sulcatus* (FABRICIUS, 1787) (Coleoptera: Rhysodidae) w Polsce. *Wiad. Ent.* 29(1): 58-59.
7. Poradnik ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000- podręcznik metodyczny – tom 6 Gatunki zwierząt (z wyjątkiem ptaków). Ministerstwo Środowiska. Warszawa 2004 r.

Literatura do ptaków:

1. Anderwald D. 2006. Metody lokalizacji i ochrony puchacza *Bubo bubo* oraz innych sów leśnych. *Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo Leśnej*, 14: 275-298.
2. Bylicka M., Kajtoch L., Figarski T. 2010. Habitat and landscape characteristics affecting the Ural Owl *Strix uralensis* occurrence in agroforestry mosaic. *Acta Ornithol.* 45: 33-42.
3. Bylicka M. 2011. Sowy terenów leśnych zachodniej części Pogórza Przemyskiego. *Chrońmy Przyr.* Ojcz. 67: 415-425.
4. Mitrus C., Soćko B. 2004. Natural nest sites of the Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva* in a primeval forest. *Acta Ornithol.* 39: 53-57.
5. Fiedorowicz K. 2008. Jarząbek w północnej części Puszczy Augustowskiej. W: *Ochrona Kuraków Leśnych. Monografia a pokonferencyjna. Janów Lubelski, 16-18 października 2007. Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa, ss. 78-90.*
6. Kunysz P. 1989. Puszczyk uralski *Strix uralensis* w Przemyślu. *Chrońmy Przyrodę Ojczystą* 45: 83-85. Ledwoń M., i in. 2009. Liczebność i rozmieszczenie pluszcza *Cinclus cinclus* oraz pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w zachodniej części Beskidów Zachodnich i Pogórza Zachodniobeskidzkiego. *Notatki Ornitologiczne*: 50: 9-20.
7. Ledwoń M., i in. 2009. Liczebność i rozmieszczenie pluszcza *Cinclus cinclus* oraz pliszki górskiej *Motacilla cinerea* w zachodniej części Beskidów Zachodnich i Pogórza Zachodniobeskidzkiego. *Notatki Ornitologiczne*: 50: 9-20.

8. Sikora A., Chylarecki P., Kuczyński L., Neubauer G., Chodkiewicz T., Woźniak B. 2012. Monitoring ptaków w tym monitoring specjalnych obszarów ochrony ptaków Natura 2000. Faza III, lata 2010-2012. Wyd. GIOŚ, Marki.
9. Różycki A. Ł., Keller M., Buczek T. 2007. Wzrost liczebności i preferencje środowiskowe jarząbka *Bonasa bonasia* w Lasach Parczewskich. Not. Ornitol. 48: 151-162.
10. Walankiewicz W., Czeszczewik D., Mitrus C. 2007. Natural nest-sites of the Collared-Flycatcher *Ficedula albicollis* in lime-hornbeam-oak stands of a primeval forest. Ornis Fennica, 84: 155-162.
11. Wilk T., Jujka M., Krogulec J., Chylarecki P. (red.). 2010. Ostoje ptaków o znaczeniu międzynarodowym w Polsce. OTOP, Marki.
12. Zawadzka D., Ciach M., Figarski T., Kajtoch Ł., Rejt Ł. 2013. Materiały do wyznaczania i określania stanu zachowania siedlisk ptasich w obszarach specjalnej ochrony ptaków Natura 2000. GDOŚ, Warszawa.